

HVOŽDANY U BECHYNĚ, okr. Tábor, Jihočeský kraj

Pravěké mohylové pohřebiště Hemery

1600–450 př. Kr.

Význam: Jedno z největších a nejzachovalejších jihočeských mohylových pohřebišť.

Historie: Mohylová pohřebiště jsou typickým fenoménem jihočeského pravěku. K jejich zachování napomohla přítomnost velkých lesních celků, které byly v ostatních částech země většinou přeměněny na ornou půdu. Zvyk pohřbívat pod *mohylami se uplatňoval v mnoha obdobích pravěku, v jižních Čechách od starší doby bronzové. Všechny větší *mohylníky byly archeologicky zkoumány již v poslední třetině 19. století, což lze s ohledem na v té době ještě málo rozvinuté terénní metody považovat pro jejich vypovídací hodnotu v mnoha případech za fatální.

Nejstarší zpráva o výkopech na pohřebišti ve Hvožďanech, známém též jako Hemery u Bechyně

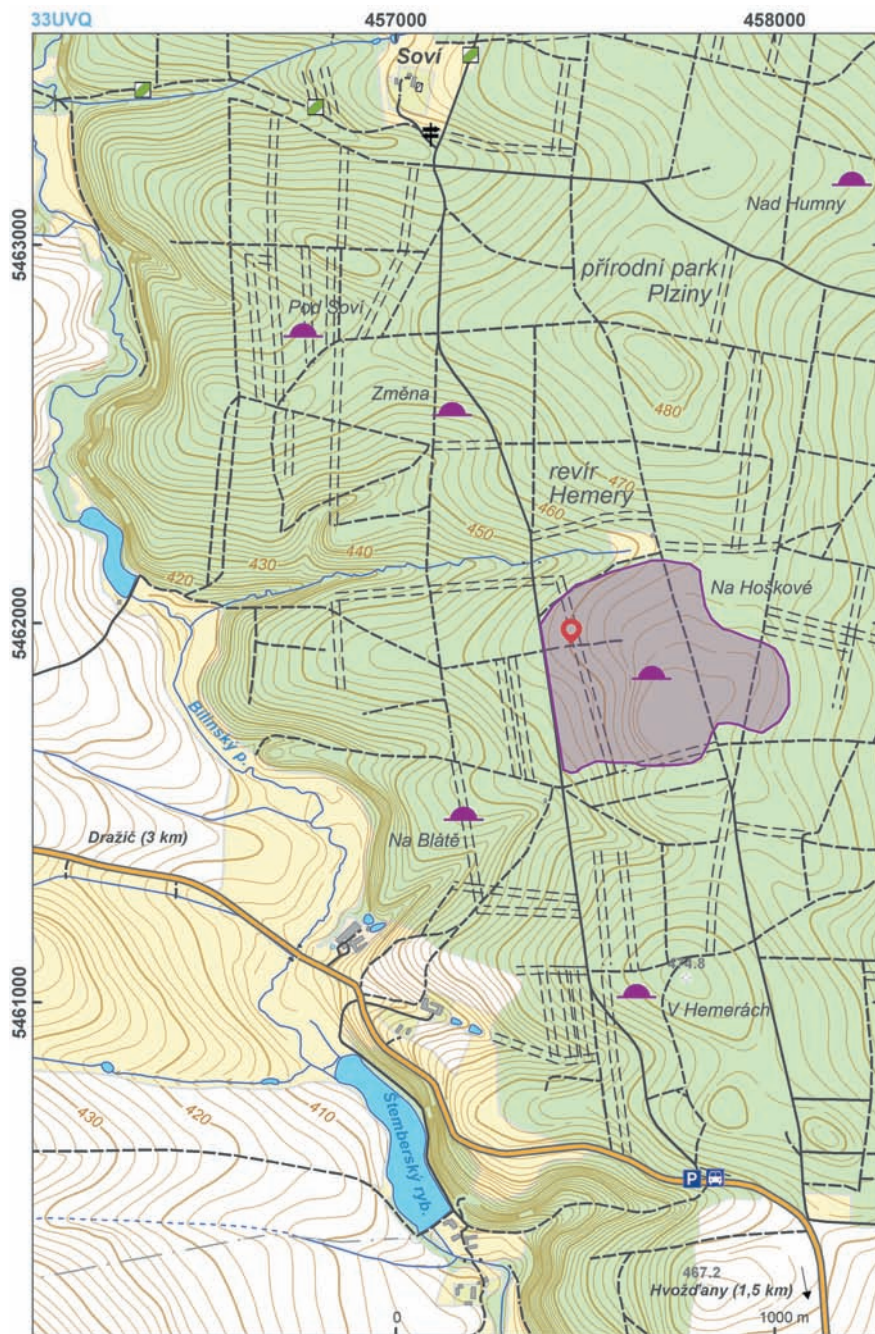
(traťový název Na Hoškově), se datují do r. 1891. První velký profesionální *archeologický výzkum zde uspořádal J. L. *Pič v l. 1894–1905 a při této příležitosti prokopal celkem 32 mohyl. Další mohyly zkoumali ve 30. letech minulého století A. Knor a J. *Böhm ze Státního archeologického ústavu v Praze. V r. 1934 zde také působila americká expedice z Harvardovy univerzity, jejíž výzkum probíhal tak překotně, že J. Böhm byl nucen telegraficky požádat pražský Archeologický ústav o finanční i materiální pomoc, neboť americkému profesorovi Fewkesovi se nepodařilo v Bechyni proměnit dolary na koruny. Od té doby se zde již archeologické objevy nekonal, ale mohylník byl v posledních letech opakovaně geodeticky zaměřován.

Větší část mohyl ve Hvožďanech pochází z tzv. mohylové kultury

↑ Jedna z velkých mohyl na pohřebišti. Foto M. Kuna, kolem 1999.

□ Plán lokality podle Chvojka a kol. 2011; upravil Č. Čišecký.

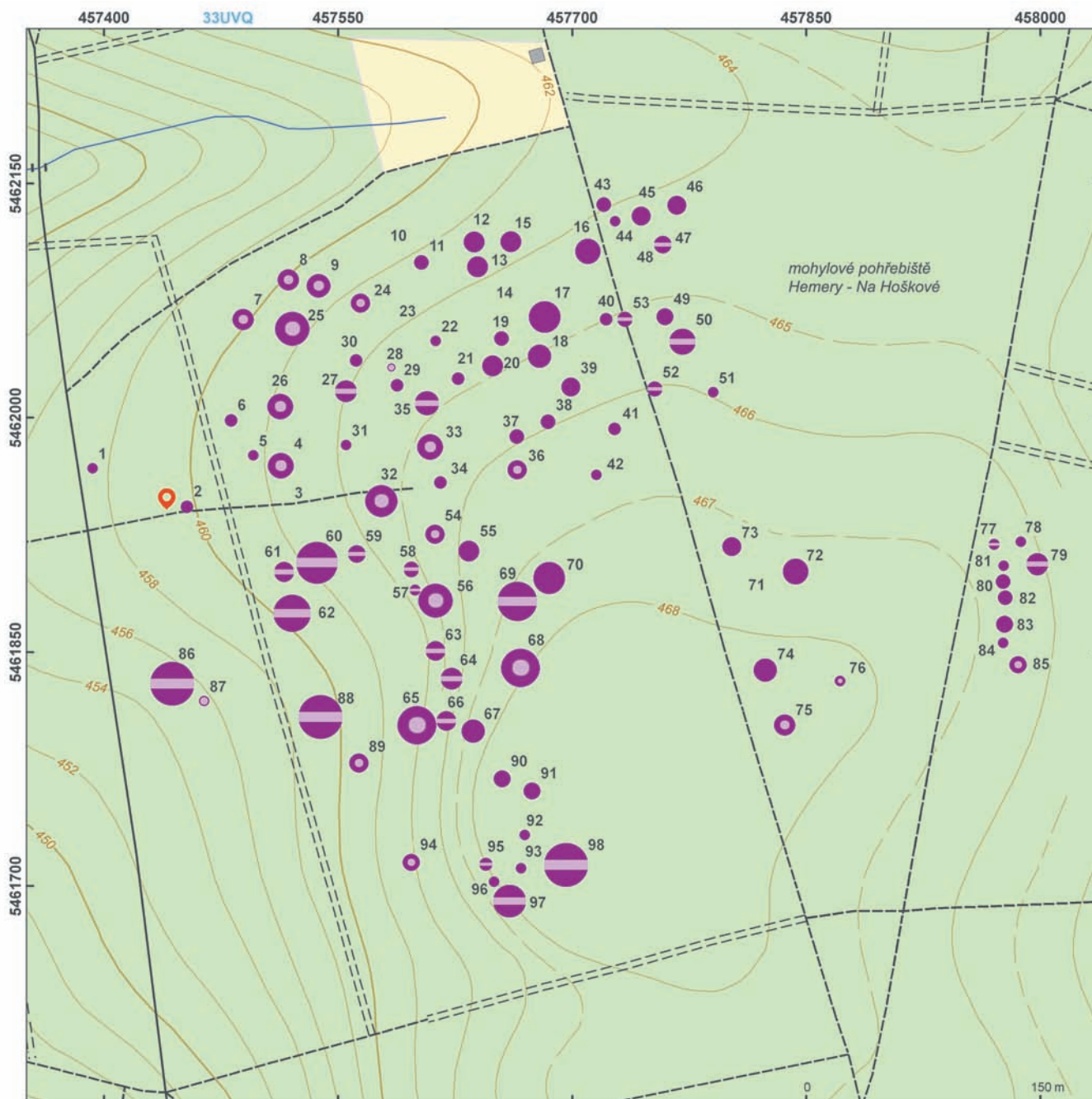

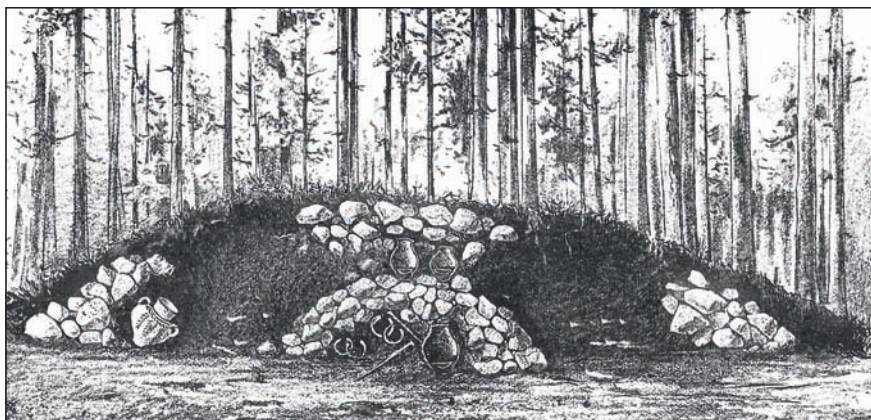

střední doby bronzové, zatím pouze jediná může být bezpečně *datována do mladší doby bronzové. Její výzkum je zvětšen na připojené fotografii z r. 1934. Ve střední době bronzové byli zemřelí pohřbíváni jak žehem, tak ukládáním nespálených těl, přičemž žeh převládá. Žárový pohřeb byl většinou umístěn na úrovni terénu (nikoliv v nádobě – urně) a v jeho okolí byla uložena hrobová výbava v podobě keramických nádob, bronzových zbraní, příp. šperků. Podle velikosti náspu se nedá spolehlivě usuzovat na celkovou bohatost výbavy hrobu. Zdá se, že ve střední době bronzové byla pod mohylami pochovávána většina členů společnosti a že případný nedostatek milodarů byl nahrazován složitější stavební technikou mohyly.

Po několikasetletém přerušení pohřbívání bylo užívání mohylníku obnoveno v době halštatské. Objevily se zde jak pohřby přidané do starších mohylových náspů z doby bronzové, tak nové mohyly, z nichž některé jsou značně velké a zahrnují robustní kamennou konstrukci a mohutný, někdy dvojnásobný *kamenný věnec po obvodu. Doposud je známo osm halštatských mohyl a sedm pohřbů přidaných do pláště starších náspů. Halštatské mohyly obsahují až na výjimky žárové pohřby uložené v nádobě nebo na hromádce (spálené pozůstatky bývají často položeny v místech, kde se v kostrovém hrobě nalézá hlava) a početné keramické, bronzové a železné předměty. Mezi zajímavými nálezy se ojediněle objevují tehdy ještě vzácné skleněné korálky, většinou modré barvy.

Další údaje o pravěkých mohylových pohřebištích na území jižních Čech lze nalézt u hesel →Plav, →Řepeč a →Sepekov.

Popis: Mohylové pohřebiště leží v přírodním parku Plziny, revíru Hemery, v místě s traťovým názvem Hošková či Na Hoškové, jižním až jihovýchodním směrem od hájovny Soví. Jde o nejvyšší bod mírného návrší a jeho západní a severní svahy. Dnes je zde registrováno 98 mohyl. Z tohoto počtu je přes 40 ještě neporušených, kolem 40 mohyl rozkopaných nebo zasažených středovou šachtou a 10 zcela zničených; zbývající násypy byly novodobými zásahy sníženy, patrně během lesních prací. Uspořádání mohyl je nepravidel-

né, což je typickým znakem pravěkých, dlouhodobě využívaných mohylníků.

Půdorys mohyl je většinou kruhový až mírně oválný, ovšem jejich velikost a konstrukce (tj. způsoby užití kamene a navršení hliněného pláště) jsou víceméně individuální a málokdy se opakují. Obvykle násypy obsahují jeden nebo dva kamenné obvodové věnce, vnitřní kamennou komoru či plášť, někde se při výzkumu našly zbytky dřevěné konstrukce. U žáro- vých pohřbů se občas také objevují pozůstatky pohřební hranice.

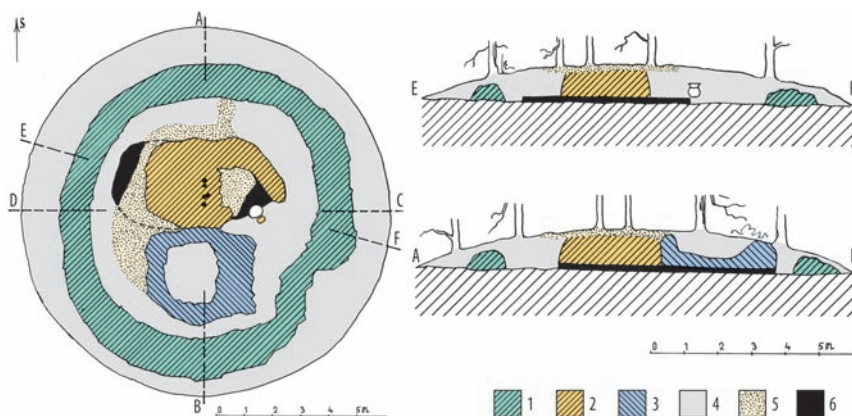
Podle Píčových popisů se průměry mohyl střední doby bronzové pohybovaly mezi 8 a 14 m a jejich výšky dosahovaly 0,7 až 1,7 m. Největší neporušená mohyla (č. 17) se nachází v severovýchodní části pohřebního areálu a může pocházet spíše z doby halštatské. Její průměr činí 15 m a výška 1 m. Ve vzdálenosti 50 m severovýchodně stojí další mohyla (č. 16), která je mezi neporušenými násypy nejvyšší (1,6 m). V této části pohřebiště můžeme získat představu o jeho původním vzhledu. Střední část mohylníku jižně od paseky je dnes zarostlá jen těžce prostupným porostem, takže hledání mohyl je obtížné; naopak mohyly v jižní části jsou ve vzrostlém lese dobře patrné.

Ve stejném lesním celku se objevují i další mohylníky a osamocené mohyly. Dnes je zde identifikováno asi 10 takových míst, ovšem některé z nich patří období raného středověku. Raně středověký mohylník ve Hvozďanech leží v trati Na Blátě a obsahuje 44 mohyly uspořádané v řadách (srov. →Bechyňská Smoleč, →Vitín). [dd]

Literatura: Píč 1896, 1900; Dubský 1949; Venclová a kol. 2008; Menšík a kol. 2010; Chvojka – Michálek 2011.

Navigační bod: N 49°18'31.50", E 14°24'52.23" (západní okraj lokality).

Přístup: Z doporučeného místa parkování na silnici z Hvozďan do Dražiče směrem na sever po lesní cestě. Největší skupina mohyl se nachází napravo od cesty asi po 1,5 km. Parkovat lze také u hájovny Soví, odkud vede lesní cesta na jih k lokalitě.

Rizika: V létě je část mohylníku na lesní pasece zarostlá vysokou trávou, což zhoršuje viditelnost památek.

Okolí: [1] Bechyně (TA), v severní části náměstí T. G. Masaryka znázorněn v dlažbě dvojitý příkop laténského hradiště: N 49°17'43.26", E 14°28'06.94" (4,1 km).

[2] → Nemějice (PI), pravěké kultovní místo na vrchu Burkovák neboli Tábor (4,6 km).

[3] Nuzice (CB), pravěké a raně středověké (?) hradiště Hradec u Nuzic: N 49°16'40.73", E 14°27'42.56" (4,8 km).

[4] Písecká Smoleč (PI), raně středověký mohylník v poloze V Kamenici: N 49°18'33.64", E 14°20'35.10" (5,3 km).

[5] Dobronice u Bechyně (TA), mohylník: N 49°20'57.56", E 14°31'24.36" (8,9 km).

➤ Foto z výzkumu mohyly mladší doby bronzové z r. 1934. Archiv ARÚP, FT-2353.

→ Telegram J. Böhma do Státního archeologického ústavu. Archiv ARÚP, TX193401526.

✂ Řez mohyly v Hvoždanech prozkoumanou J. L. Pičem na konci 19. století. Na řezu je vidět, že mohyla obsahovala několik hrobů neuložených najednou. Je tedy pravděpodobné, že některé mohyly byly navršovány postupně, během několika následných pohřbů. Podle Pič 1900.

✂ Dokumentace archeologického výzkumu v r. 1933. Mohyla z mladší doby bronzové. 1: Vnější kameninový věnec mohyly; 2: vnitřní konstrukce odpovídající jednomu z hrobů; 3: konstrukce druhého hrobu (v horní části porušená dalším pohybem nebo druhotným zásahem); 4: hliněný násep (těleso) mohyly; 5: vrchní kryt mohyly (zachovaný jen částečně); 6: úprava dna mohyly pod hroby. Archiv ARÚP TX193400518 (A. Knor).

1526/34

TELEGRAM

STÁTNÍ archeol. ústav

praha rim 3 347 =

1526 14/11. 4.

SKENOVANO 2005

PRAHA

14. VII. 34-11

Státní úřad pro dopravu

Úkol na

průzkum místní části

1526

bechyne 44 26 14 0810 =

Na vidění

15. 11. 1934

kopeme ohromnou mohyly 15 lidí stop tenkes nemohl

zmeniti peníze přivezte proto prosím 2000 kg a 50

pyčliku = boehm +

Tiskopis 769 č. (V 1933)

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.